

Tudományos emlékülés

A József Attila Tudományegyetem és a TIT Csongrád megyei Szervezete Marx Károly halálának 100. évfordulója alkalmából tudományos emlékülést rendezett március 14-én, az MTA Szegedi Akadémiai Bizottsága székházának dísztermében.

Gábor Miklósné dr., a Szegedi Elelmiszeripari Főiskola főigazgatója köszöntötte a megjelenteket, majd dr. Kristó Gyula egyetemi tanár, a JATE rektora nyitotta meg előadásával az emlékülést.

A plenáris ülés — melyen részt vettek dr. Székely Sándor,

a szegedi városi pártbizottság titkára, Szabó G. László, a megyei tanács elnökhelyettese, Bódi György, a KISZ Csongrád megyei Bizottsága első titkára és Dobóczy Károlyné, az SZMT titkára — előadását dr. Nagy Lajos, a JATE tanszékvezető egyetemi tanára tartotta A marxi eszmerendszer és megvalósulása napjainkban címmel. Ezt követően két szekcióban folytatódott az emlékülés munkája. Az A szekció elnöke dr. Micheller Magdolna adjunktus volt; előadást tartottak: dr. Kocsondi András docens, dr. Simon Fe-

renc adjunktus, dr. Besenyi Sándor, a SZOTE adjunktusa, dr. Egető Emese docens és dr. Szilágyi László docens. A B szekció elnöke dr. Rákos István adjunktus volt, előadói voltak: dr. Laçi István tudományos főmunkatárs, dr. Székely Lajos docens, dr. Hegyi András adjunktus, dr. Kövér Lajos tudományos segédmunkatárs, dr. Kukovecz György, a SZOTE adjunktusa és dr. Géczy József adjunktus.

(A plenáris ülésen elhangzott előadás részleteit az alábbiakban közöljük.)

dr. Nagy Lajos: A marxi eszmerendszer és megvalósulása napjainkban

...Marx (Engels) a szocializmusképet A gothai program kritikájában, a Kommunista Kiáltványban, Bakunyn „Államiság és anarchia” című könyvéhez fűzött kritikájában és még egyéb munkáiban fejtette ki. De főképpen A tőkében, ahol az érték-többlet-termelés és a tőkés felhalmozás törvényeit feltárta.

Ezzel összefüggésben azonban meg kell jegyeznünk a következőket: a) Marx az angol kapitalizmus feltételeit elemzi és legfőbb részben tárgyal más konkrét történelmi-nemzeti feltételeket. b) Marx általában nem tesz különbséget a társadalmi-gazdasági és kulturális fejlődésben a különböző szinten álló országok között. Marx és Engels által felvázolt szocializmusképp lényeges jellemzői a következők: a) A termelési eszközök társadalmi tulajdona, b) az egyéni munka közvetlen kapcsolata a társadalmi munkával, c) a társadalmi termék megosztása társadalmi és egyéni fogyasztásra, d) a tervgazdálkodás gondolata, e) Marx-tól származik a szocializmus alaptörvényének, az ember sokoldalú biológiai, társadalmi, szellemi fejlődésének első megfogalmazása is. f) Marx kidolgozta a szocializmusba vezető átmenet néhány törvényszerűségét. Az átmeneti korszak államhatalmának a proletárdiktatúrát tekintette.

A szocializmusképp (a szocializmus eszmei modelljének) kiindulópontja a marxi tudományos rendszer (ill. ennek továbbfejlesztése Engels és Lenin által), továbbá a kommunista és munkáspártok határozatai, amelyek a mai kapitalizmus és a valóságos szocializmus építésének gyakorlati tapasztalataiból születnek.

Marx szerint a kommunizmus „az emberi lényeknek az ember által és az ember számára történő valóságos elsajátítása”. A történelemnek tehát az a szakasza, amelyben első ízben esik össze a társadalom anyagi és szellemi gazdagságának a fejlődése, az embernek a fejlődésével. A kommunizmus tehát nemcsak tagadása a kapitalizmusnak, hanem megőrzése az emberi elme és kéz alkotásának, sőt ezek minőségileg magasabb fokra emelése is. A legsúlyosabb hiba, amelyet elkövetünk ezért az, hogy a teljes kommunizmus jégeit egyrészt visszavezetjük és számonkérjük a szocializmusban, másrészt az, hogy olyan célokat tűzünk ki, amelyeknek a feltételrendszere a szocializmusban még nem jött létre.

Nyilván a szocializmusban, habár a megített utat nagyra kell értékelnünk, hiányzik a fentiek teljes megvalósulása. Hiányzik „az ember emberi elsajátítása”

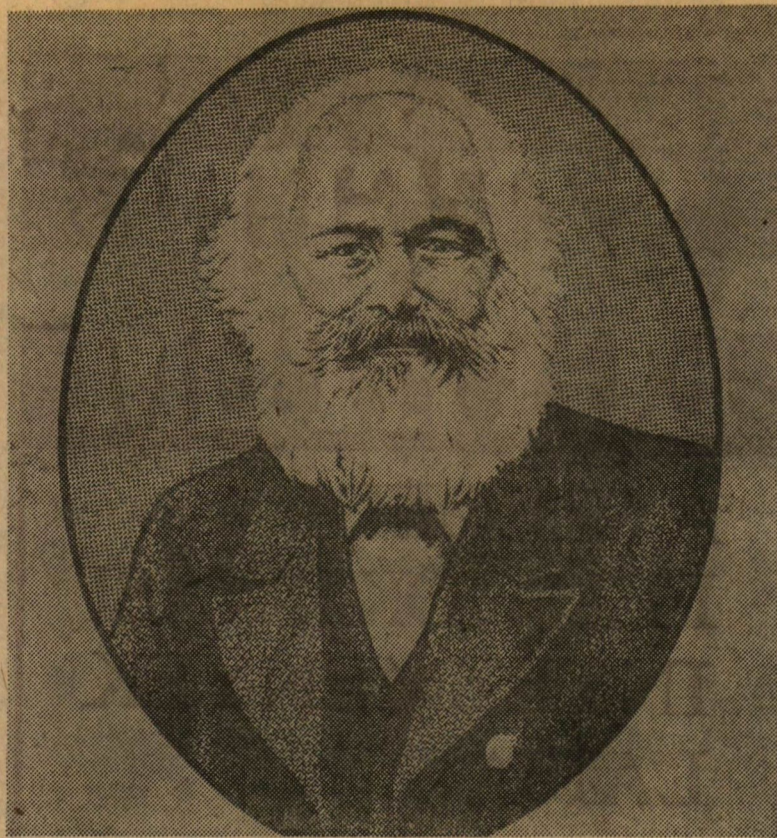
és az sem valósult meg teljesen, az embernek, mint társadalmi-gazdasági erőnek és mint politikai-állampolgári erőnek az egyesülése. E hiányok mind a kapitalizmus anyajegyeinek hatásával vagy jelenlétével függnek össze.

Marx tiltakozna a legjobban, ha a társadalmi egyenlőséget mint a munkateljesítmények és a díjazás egyenlőségeként értelmeznénk, ha a kapitalizmus anyajegyeit alapvetően csak a munka szerinti elosztásban lennének fel a szocializmusban.

Az árutermelés nem a kapitalizmus egyedül sajátja, de az árutermelés legfejlettebb formáját, „mint árutermelési jegy” nem hiányzik a szocializmusban sem.

A „teljes kommunizmusképp” visszavetése okoz ezután olyan ellenérzéseket, amelyek napjainkban a szocialista vállalkozással és a különböző szocialista kisvállalkozási formákkal kapcsolatban alakultak ki. A szocializmus még magán viseli az emberiség fejlődésének azt a bélyegét, hogy a dolgok és a dologi viszonyok egyetemes fejlődését nem helyettesíthette teljesen az ember és viszonyok egyetemes fejlődése”. A szocializmus építése tehát még e kettős létnek keveredése.

A szocializmusba vezető átme-

net időszakának döntő kérdése a társadalomirányítás és a gazdaság hatékonyságának a növelése.

...A Marx által vázolt szocializmusképp tehát tartalmazza a szocializmus általános vonásait. Ezt az utat választotta a Szovjetunió és a többi szocialista ország is, és nem igaz az a polgári-revizionista álláspont, hogy „a létező szocializmus” csak az elmaradt országok modellje.

A revizionisták dogmatikusan vetik össze az előrelátást és a tapasztalatokat azért tartják „elavultnak” a marzizmust. Egy az egyben gondolják az elmélet és a gyakorlat egységét.

Az elmondottak azonban nem mentesítik a mai gondolkodást és kutatást, hogy ne munkálkodjanak a szocializmus elméletének időbeli és térbeli kiterjesztésén. Erre a marxizmus módszere nagyobb lehetőséget adna. Gazdasági fejlődésünk új vonásainak, a szocializmus ellentmondás-rendszerének a feltárására, az elmaradt országok társadalmi-politikai viszonyainak az elemzésére, a szocialista de-

mokrácia továbbfejlesztésének, a marxizmus továbbfejlesztésének előttünk álló kérdéséről.

De Marx talán távolabb vitte tekintetét, a teljes kommunizmusra, nem elemzte részletesen az átmeneti korszak bonyolult viszonyait. Ezért van az, hogy sok „eszmei visszajött” a szocializmusképpbe a teljes kommunizmusból.

A szocializmusképp és a szocializmus valósága sohasem fedeti egymást teljes egészében. Ezért sokszor a létező szocializmus érintő kritikák igazságtalanok is. Mivel magyarázható ez az eltérés? a) A konkretizálás lehetőségeiből és abból adódik, hogy az elméleti extrapoláció sohasem felel meg a valóságos folyamatoknak. b) A logika (a tudományos előrelátás) és a történelmi (az események valóságos menete) teljesen sohasem fedik egymást. c) Marx módszere biztosította a tudományos előrelátást, de nagy részét nem biztosította ezt a valós tapasztalatokkal ellenőrizve.

Mi és Marx

(A 100 éve elhunyt Marxra gondolva)

Marxot mindenki ismeri, még az is, aki egy sort sem olvasott tőle. Most, halála centenáriuma, a csömörig emlegetjük értékeléseinkben, megemlékezéseinkben felmagasztalva személyét. Távol áll tőlem minden ilyen szándék, ezért kérem a tisztelt Olvasót, szenteljen kevés figyelmet ezen írásnak!

Marx — valaha ez a név egy embert jelentett, akit szerettek, akit ünnepeltek, akit megvetettek. És ma? Egy fogalom, egy világnézet, politikai hovatartozás, tudományos eszmerendszer és tananyag. Megkerülni lehetetlen. Hétköznapi szó lett, mintha csak azt mondanánk, hogy szép az idő. Jobb esetben neve hallatán felrémlik egy portré.

A tudományban még van értéke ezen névnek elfogulatlan elmék számára, mivel személyes ismerőst jelent. Hétköznapijainkban pedig minden mást, csak éppen azt nem, amit kellene. Marx azt írta... Marx ezt mondta... Marx így gondolta... — halljuk és olvassuk unostaltan. Mindenkor és szinte minden kapcsán idézzük, hivatkozunk rá. A neve takaró, védőpajzs, ha kell fegyver.

Marx már halálakor sem volt azonos pusztán önmagával, már életében irányzat lett nevéből: marxizmus. És marxistának mondta magát Bernstein, Kautzky, Sztálin és Rákosi is. Minden, ami ehhez a névhez kapcsolódott, magát a személyt (Marxot) is növelte vagy kisebbitte. Ebben a folyamatban a degradáló erők kerekedtek fölül. Értéke úgy csökkent, ahogy egyre kevésbé értékes dolgokhoz egyre kevésbé értékes

emberek egyre kevésbé értékelhető módon kapcsolódtak az ő nevéhez. Akik ezt megtették a legkevésbé sem voltak marxisták. Címekének, védjegyeként használták Marx nevét olyan dolgokhoz, amelyekhez semmilyen módon kapcsolható nem lehet.

Szomorú tény, hogy felsőoktatási intézményeink hallgatói sem tudják, ki is Karl Marx. A középiskolában elsajátított és a marxista tárgyak hallgatásakor rájuk ragadt közhelyeken kívül a nagy többség egyebet nem is tud mondani. Persze a véleményem megvan Marxról és a marxizmusról, de ennek kialakításában, és hangoztatásában nem jelent akadályt, hogy pár szemelvényen és a tananyagban levő idézeteken kívül Marxról semmit sem olvasott.

Nem pont a centenárium alatti, de általában kéne tenni azért, hogy Marx az lehessen a mai embernek, aminek értéke alapján lennie kéne. Ne a vitrinben őrizzük különleges alkalmakkor mutogatva, ám azt se hagyjuk, hogy szürkévé tegye a hétköznapiság pora. Talán itt lenne az ideje, hogy beismerjük, nem könnyű megérteni Marxot és nehéz feladat marxistának lenni, és hogy nem csak a marxisták voltak nagy emberek, de voltak magukat marxistának nevezők, akik nem voltak nagy emberek.

Szeretném hinni, hogy mihamarabb eljön az az idő, amikor ellenszenveltség nélkül lehet és elég lesz annyit írni Marxról, mint amennyit Szerb Antal írt Goethéről, nevezetesen hogy: O volt Marx.

PAP GÁBOR

Ingázó csibék

Mindenki utazott már péntek délután, délután diákokkal zsúfolt vonaton, autóbussen. Sőt, a hazautazó „hüllám” általában már csütörtökön megkezdődik. De vajon e vonatokon, autóbussen, autóbussen zsúfolt diákok milyen időközönként teszik meg az utat hazáig és vissza? S egyáltalán miért érdekes ez? A kérdésfeltevésre egy egészen más jellegű vizsgálat adott okot. A menzahelyzettel foglalkozva élénk került egy elgondolkodtató adat: az egyik intézmény több, mint másfél ezer hallgatója közül szombat-vasárnapra mindössze 37-en (!) váltottak ebédjegyet márciusban.

Ez az adat azt mutatja, hogy a hallgatók döntő többsége minden hétfőig hazautazik. S vajon jó-e ez, vagy rossz? Ezzel kapcsolatban had idézzem dr. Szendrei János, a Tanárképző Főiskola főigazgatójának egy beszélgetés közben elhangzott mondatait:

„Ingázó hallgatóság alakult ki, s emiatt az értelmiségivé válás folyamata szenved csorbát. Itt, Szegeden, az iskolai kötelezettségek teljesítése zajlik, s így a hétfői szahadidő nem a kulturálódás, a város meismerése, a várossal való együttlélés jegyében zajlik. En azt szoktam mondani: jó, ha önmagával is találkozik az ember. Szükség van nyugalmi állapotra, meditálásra saját dolgainkról, s ez az állapot a hétközi rohanásban nem jöhet létre. Mindebben az ingázó munkásság összes szociológiai problémáját vélem fölfedezni.”

Vajon azoknak a diákoknak, akik minden hétfőig hazautaznak (s akiknek nagy százaléka falvakból kerül Szegedre) mit ad az itt töltött 4-5 év? Vajon mire fognak emlékezni az iskolaelőúton, s a kollégiumi vagy albertletti szobán kívül? S az emlékeknél is lényegesebb, hogy mit, milyen kultúrát visznek magukkal vissza a faluba ezek a pedagoógusok, orvosok, stb.?

Sokkal összetettebb ez a kérdés, annál minthogy lapunkban kielégítően tudjuk vizsgálni

S azt sem akarjuk, hogy sértve érezzék magukat azok, akik — talán maguk sem szívesen — valamilyen kényszer hatására utaznak haza állandóan. Mégis, még kettőt emeljük ki az „ingázó diákság” problémái közül. Vajon életmód szempontjából mennyire nevezhető egészségesnek az az — általánosnak mondható — szokás, hogy minden hétközi táplálkozás hiányt (ami ugyebár pénzbe kerül, s az „másra” kell) szombat-vasárnap a „mama főztjével” busásan pótolunk? Es végül — de nem utolsó sorban —, az annyit emlegetett elszakadási folyamatot, a felnőtté válást, az önálló életvitel kialakítását hogyan helyezik el abban a rendszerben, melyben a hét öt (?) napja csak átmenet, s a maradék kettő(?) a csibék hazatérnek tyúkanyóhoz?...

bal-ta

Két rangadó — 1 pont

A megyei I. osztályú labdarúgó-bajnokság második és harmadik fordulójában két erős ellenféllel mérkőzött a Tanárképző Főiskola csapata. A mérkőzések közepes színvonalú, küzdelmes mérkőzésekben 2-1-re győztek a volt SZAK-pályán úgy, hogy Bújdosó 11-es góljára a 85. és 86. percben szerzett gólokkal válaszoltak.

A harmadik fordulóban Sentesre, a bajnokesélyes Vizsműhöz utaztak a főiskolások. A Simai — Tóth III., Bújdosó, Kálmán, Udvarhelyi — Lóber, Gát, Tóth II. — Tóth I. Bischoff, Gyenge főállásban pályára lépő vendégek végül jól védekeztek, sikerként könyvelhető el a 0-0. Ezen a mérkőzésen Simai, Gát, Kálmán, Tóth I. és Bújdosó nyújtott átlagon fölülit.

HÍREK

Március 10-i Egyetemi Tanácsülés határozott az ideai Jó tanuló — jó sportoló és a Jó tanuló — jó népművelő kitüntető cím adományozásáról. Jó tanuló — jó sportoló kitüntetésben Nagy Agnes ötödéves biológus és Orosz András negyedéves biológus részesült. Jó tanuló, — jó népművelő kitüntetés Újfaluczky Judit harmadéves, orosz-történelem szakos hallgató és Polgári Agnes negyedéves joghallgató kapott.

A KISZ Csongrád megyei Bizottsága Egyetemi-Főiskolai részlegének március 23-án tartotta meg soros ülését a József Attila Tudományegyetem KISZ Bizottságán.

Az ülés első napirendi pontjaként dr. Kocz János, az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága titkára tartott tájékoztatót a Budapestben, januárban megrendezett Országos Agitációs- és Propaganda és Művelődéspolitikai Tanácskozásról. A tájékoztatót beszélgetés követte.

Az ülés második napirendi pontjaként dr. Barj Ferenc, a Szeged városi KISZ Bizottság titkára tett közérdekű bejelentéseket.

Pontosan

Előző számunkban hírt adtunk arról a kiállításról, melyet a Szegedi Orvostudományi Egyetem Szakszervezeti Bizottsága rendezett meg klubtermében. A kiállítás — mint azt hírül adtuk — Bakacsi Lajos Harmath Klára festőművész tanárok és Major István iparművész, Tóbiás Klára tűzzománc iparművész alkotásait tekinthették meg az érdeklődők.

A kiállításon készített felvételek Tóbiás Klára tűzzománc alkotásait mutatták be olvasóinknak.